

Kaprinay Zsófia

KÖZJOGI, MAGÁNJOGI VAGY KOMPLEX JOGI SZEMÉLY-E AZ EGYESÜLET?

Associations: Private, Public or Complex Legal Persons?

Dr. Kaprinay Zsófia, egyetemi tanársegéd, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, kaprinayzsofi@gmail.com

Az új Polgári Törvénykönyv tartalmában és struktúrájában is jelentős változást hozott a jogi személyek vonatkozásában, ami az egyesületekkel kapcsolatban is elmondható. E jogi személy elhelyezése a magánjogi kódexben nem mindig volt teljesen egyértelmű, ami az egyesületek sokoldalúságából adódhat. Egyik oldalról a magánjog lesz rá az irányadó, hiszen az alapítására, megszűnésére vonatkozó szabályokat Polgári Törvénykönyvünk határozza meg, ugyanakkor közjogi vonásokkal is bír, mert működésének megkezdésétől önkormányzó jelleget hordoz, és a civil törvény szabályai irányadóak rá. Jelenleg már nagyon sok jogintézményről elmondható, hogy a közjog és a magánjog határán helyezkedik el, ami az egyesületnél sincs másképp. A szervezet elhelyezésének jogtechnikai szempontból van jelentősége, így tanulmányomban kísérletet teszek annak megválaszolására, hogy közjogi, magánjogi vagy komplex jogi személyről van-e szó.

KULCSSZAVAK:

civil szervezet, civil élet, nonprofit szervezet, közjogi jogi személy, magánjogi jogi személy, alapítvány

The new Civil Code has brought significant changes in connection with legal persons both in its structure and in content, and the same applies to associations. The regulation of this legal person was not obvious from the point of view if it should be placed in the Civil Code or not. The reason for it is the diversity of associations. On the one hand we apply the private law because the creation and closing of associations are regulated by Civil Code. On the other hand we apply the public law as well, because from the date of operation it is characterised by self-governmental features and it is regulated by the act on associations, legal status of public utility, and the operation and support of civil organisations. Currently most of the fields of law are on the border of public law and private law. This applies to associations as well. The placement of this organisation is important from a legal technical point of view, therefore I intend to answer the question if associations are private, public or complex legal persons.

KEYWORDS:

civil organisation, civil life, non-profit organisation, foundation, private association

1. BEVEZETÉS

Helyénvaló-e az egyesület Polgári Törvénykönyvben történő elhelyezése? Mitől közjogi, és mitől magánjogi egy jogi személy? Csak tisztán magánjogi szervezeteknek az elhelyezése indokolt a magánjogi kódexben?

Az egyesület szempontjából a válasz nem minden kérdés tekintetében volt teljesen egyértelmű. Az 1928-as törvényjavaslat Magyarország magánjogi törvénykönyvről is tartalmazta az egyesületekre vonatkozó szabályokat, ezt követően a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) a kezdetektől, egészen az új Polgári Törvénykönyv (továbbiakban: Ptk.) megalkotásáig szabályozta az egyesületet.

A Polgári Jogi Kodifikációs Szerkesztőbizottság a 2006 februárjában megjelentetett új magyar Polgári Törvénykönyv szövegtervezetében a jogi személyek vonatkozásában még merőben más koncepciót alkalmazott a jelenlegi szabályozáshoz képest, azonban azt, hogy a jogiszemély-típusok közül az egyesületek részletes szabályozását tartalmazni fogja, már az 1003/2003 (I. 25.) Kormányhatározattal jóváhagyott koncepcióból és tematikából tudni lehetett, hiszen ez többek között¹ az egyik egyértelműen megfogalmazott sarokpontja a koncepciónak. Az egyesületi szabályozás javaslatait Csehi Zoltán készítette, ami jelentős átalakítás után 2005 áprilisában került elfogadásra.² Megjegyzendő, hogy ezzel párhuzamosan Sárközy Tamás is készített egy javaslatot, melyben az egyesületek szabályozásához elegendőnek tartotta volna a Legfelsőbb Bíróság addigi jogfejlesztő gyakorlatát.³

E szabályozás tradícióját a Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi CXX. törvény próbálta megtörni, hiszen az egyesület kifejezést törölni kívánta a magánjogi jogrendből annak ellenére, hogy ennek a korábbi szabályozás is ellentmondott, valamint Vékás Lajos sem helyeselte: „az egyesülési jog a magánautonómia egyik döntő eleme, társadalmi jelentősége pedig felbecsülhetetlen egy demokratikus jogállamban”.⁴ Az egyesületi jog magánjogi kódexből történő kimaradása mellett elvi érveket nem lehetett felhozni, kizárólag azt, hogy az egyesülési jogról szóló – akkor hatályban lévő – 1989. évi II. törvény (továbbiakban egyesülési törvény) minőségi többséggel elfogadott jogszabály volt. Egyébként az egyesület szabályainak rendezése a Ptk-tól függetlenül is elkezdődött.⁵ Miután az Alkotmánybíróság 436/B/2010 AB-határozatával megsemmisítette a 2009. évi CXX. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 2010. évi XV. törvény 1. § (1) bekezdését, valamint 208. §-át, így az egyesület nem tűnt el magánjogunk színteréről, és szabályozása továbbra is megmaradt a Polgári

1 CSEHI Zoltán: *A jogi személyek szabályozása az új magyar Polgári Törvénykönyv tervezeteiben – egy kísérlet eddigi története*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2008/5–6, 4–13.

2 SÁRKÖZY Tamás: *Szerkesztőbizottsági javaslat, I. könyv: A személyek*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2005/4–5, 3–24.

3 SÁRKÖZY Tamás: *Alternatív javaslat a „Jogi személyek általános szabályai”-ra*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2005/4–5, 34–37.

4 VÉKÁS Lajos: *Bírálat és jobbtó észrevételek az új Ptk. kormányjavaslatához*, Magyar Jog, 2008/9, 577–590.

5 Nem sokkal később elkezdődött az új Civil törvény tárgyalása, melynek nagy része 2012. január 1-jén hatályba is lépett. 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról

Törvénykönyv keretein belül.⁶ Tanulmányomban megpróbálok választ adni arra a kérdésre, hogy az egyesület tisztán magánjogi, közjogi, vagy esetleg komplex jogi személy.

2. AZ EGYESÜLET HOVATARTOZÁSÁVAL KAPCSOLATOS DILEMMÁK LEHETSÉGES OKAI

A közjogi és magánjogi szervezetek dilemmája már a régi Ptk. hatálya alatt is többször felmerült. Az első ilyen felvetést a Ptk. 1993. évi XCII. törvénnyel történő módosítása hívta életre, ekkor került újra középpontba e kérdéskör. A módosítás tárgya és iránya az volt, hogy megteremtse az állami és civil szféra köztes, új közjogi jogi személyek magánjogi jogviszonyokban való részvételének a szabályozását, mindezt új nonprofit intézményrendszer kialakítása mellett. A két új közjogi személy a közalapítvány és a köztestület volt.⁷ A bekövetkezett társadalmi változások következtében ugyanis szükség volt olyan szervezetekre, amelyek a közfeladatok jelentős részét el tudják látni nonprofit jelleggel, és hosszú távon hatékony szerepet tölthetnek be a közszolgáltatások nyújtásában. Az indokolás egyértelművé tette, hogy a Ptk. csak keretszabályokat adhat meg ezen szervezetek vonatkozásban, és a részlet-szabályokat külön törvényben kell megállapítani. Ami a félreértést okozhatta, az volt, hogy a köztestületek az egyesületekre vonatkozó rendelkezésekkel egy pont alá kerültek. A magyarázatot az adta, hogy a köztestület – feladatai jellegéből⁸ kiindulva – személyegyesülést feltételezett. E vonása, valamint öngazgatási⁹ mivolta miatt rokonították az egyesülettel, és ez utóbbira vonatkozó szabályt rendelte alkalmazni¹⁰ a Ptk.-ban meghatározott területeken.¹¹ Ugyanakkor az indokolás kifejezetten leszögezte, hogy a köztestület az egyesülettől különböző, gyökeresen eltérő jegyekkel rendelkező, önálló jogiszemély-típus. Az eltéréseket a következőkben jelölte meg: az egyesület önkéntes alapon szerveződik, míg a köztestület létrehozását törvény rendeli el; az egyesület az alapszabályban maga határozza meg célját, míg köztestületnél követelmény, hogy közfeladatot lásson el; végül az egyesület nem foglalja magában valamely szakma gyakorlóinak összességét, míg számos köztestületnél egy adott tevékenység csak köztestület tagjaként folytatható.¹² Hangsúlyozza, hogy a köztestületek megjelenése nem érinti a magánjogi alapokon álló egyesületek helyzetét.¹³

6 CSEHI Zoltán: *Meghiúsult kísérlet az egyesület szabályainak megszüntetésére a magyar polgári jogban*, Iustum Aequum Salutare VI., 2010/2, 13–23.

7 1993. évi XCII. törvény, Általános indokolás I.

8 A köztestületnek minden esetben közfeladatot kell ellátnia, amely feladatot korábban az állam vagy a helyi önkormányzat látott el, vagy kellett volna ellátnia. SÁRKÖZY Tamás: *VI. fejezet = A Polgári Törvénykönyv magyarázata*, szerk. GELLÉRT György, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995, 170.

9 Számos közfeladat az érintettek öngazgatása útján hatékonyabban megvalósítható, mintha az állam látná el. SÁRKÖZY Tamás: *A Polgári Törvénykönyv magyarázata*, VI. fejezet, szerk. GELLÉRT György, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995, 170.

10 1959. évi IV. törvény 65. § (1)

11 régi Ptk. 65. § (6)

12 Például az ügyvédi tevékenység csak ügyvédi kamarai tagság esetén folytatható. Az ügyvédekről szóló 1988. évi XI. törvény 13. § (1)

13 1993. évi XCII. törvény, Általános indokolás III.

Annak megítélésében, hogy közjogi vagy magánjogi szervezetről van-e szó, nem segített az a jelenség, hogy a *társadalmi szervezetet* és *egyesületet* sokszor egymással azonosították, pedig e két fogalom nem egy és ugyanaz, használatuk sokáig rendezetlen volt. Az 1972-es módosítást követő Alkotmány,¹⁴ valamint a Magyar Népköztársaság Polgári törvénykönyve¹⁵ is megkülönböztette e fogalmi kategóriákat. E szervezetekre eltérő szabályokat állapított meg, a leglényegesebb különbséget az jelentette, hogy a társadalmi szervezeteket jogszabály hívta életre, míg az egyesületek az alkotmányos alapjog mentén az alapszabály elfogadásával jöhettek létre az egyesületekről szóló 1970. évi 35. tvr. alapján, igaz, hogy az állam elismerésére már a szerveződés létszakaszában is szükség volt. A két fogalom szétválasztását enyhítette az, hogy a társadalmi szervezetekre az egyesületekre irányadó szabályozást rendelte alkalmazni.¹⁶ Talán ez is hozzájárult a két fogalom közötti kuszaság kialakulásához. A társadalmi szervezeteket létrehozó jogszabályok nem mindig voltak egyértelműek, így külön bírói gyakorlat alakult ki a két szervezet közötti különbségtételre.¹⁷

Az egyesülési törvény általános gyűjtőfogalomként használta a társadalmi szervezet elnevezést, elsősorban a párt- és a szakszervezet-alapítás szabadságát meghatározva, amely nyilvánvalóan közjogi alapú egyesülési formát jelentett. Ekkor a társadalmi szervezet megjelölés az Alkotmányból már kimaradt, valamint 1994. január 1. napját követően a Ptk. is elhagyta, és az egyesülési törvényben került szabályozásra, az előbb meghatározottak szerint, gyűjtőfogalomként. E két törvény inentől kezdve oda-vissza utalt egymásra, hiszen a Ptk. A társadalmi szervezetekre az egyesületekre vonatkozó szabályokat rendelte alkalmazni,¹⁸ míg az egyesülési törvény az egyesületekre a társadalmi szervezetekre irányadó szabályokat – természetesen az egyesülési törvény alkalmazása során.¹⁹ Az egyesületeket tehát a társadalmi szervezetekkel kezdték el azonosítani, és fordítva, pedig két különböző kategóriáról van szó, ahol a társadalmi szervezet volt a nagyobb halmaz, és ezen belül helyezkedtek el az egyesületek. Az egyesület a társadalmi szervezetek egyik alfaját képezi, azonban míg az előbbi elsősorban magánjogi, az utóbbi inkább közjogi jegyekkel ruházható fel. Az egyesülési törvény szabályozási közege, szóhasználata, tartalma is közhatalmi jellegre utal.²⁰

– Elsőként lehet említeni, hogy a közjoghoz tartozó szervezeti formákat jelölt a társadalmi szervezetek kifejezéssel, így a pártot, szakszervezetet, valamint a tömegmozgalom fogalmát is ide sorolhattuk.

14 1949. évi XX. törvény a Magyar Népköztársaság Alkotmánya – 1988-ban hatályos szöveg – 4. § és 65. §.

15 régi Ptk. – 1988-ban hatályos szövege – 68–70. §-ai tartalmazták a társadalmi szervezetekre vonatkozó szabályokat, 71–80. §-ai pedig az egyesületekre vonatkozó szabályokat.

16 régi Ptk. – 1988-ban hatályos szövege – 58. §.

17 SÁRKÖZY Tamás: *A jogi személyek egyes fajtái*, EÖRSI Gyula, GELLÉRT György: *A Polgári Törvénykönyv magyarázata*, I. kötet, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1981.

18 régi Ptk. – 1994. január 1-től hatályos – 64. §.

19 Egyesülési törvény 4/A. §.

20 CSEHI: *i. m.*, 19.

- Másodsorban tartalmazott olyan korlátozó rendelkezéseket, amely korlátok általában a közhatalommal kapcsolatban álló szervezetek esetében bírnak jelentőséggel.²¹ Ilyen volt például az a szabályozás, hogy csak az lehetett ügyintéző, aki nincs a közügyektől eltiltva.²²
- Az egyesülési törvény demokratikus működést követel meg a társadalmi szervezetektől, mely fogalom nem ismert és alkalmazható a magánjog területén.

Az egyesület hovatarozását egy közigazgatási jogegységi határozat is kérdésessé tette. A 2/2005. KJE abban a kérdésben foglalt állást, hogy társadalmi szervezet tagja tagsági jogait gyakorolhatja-e képviselő útján, mert az ezt megelőző években eltérő gyakorlat alakult ki ezen a téren. Másképp megfogalmazva: az egyesülési törvény²³ alapján a szervezet tagja kizárólag személyesen gyakorolhatja tagsági jogait, vagy meghatalmazott útján is eljárhat. A jogkérdésben a végeredmény az lett, hogy társadalmi szervezet természetes személy tagja az egyesülési törvényből eredő jogait csak személyesen gyakorolhatja, meghatalmazás útján nem.

Az indokolás lényege abban állt, hogy a társadalmi szervezet működése is, ugyanúgy, mint az állami és az önkormányzati testületi szervek, a képviseleti demokrácián, illetve a tagok személyes joggyakorlásán alapul. A parlamenti önkormányzati képviselők is saját személyükben képviselik azokat, akik megválasztották őket, így a társadalmi szervezet tagjai is személyesen működnek közre az egyesület feladatainak ellátásában. A Legfelsőbb Bíróság hivatkozott még arra, hogy az alapszabálynak biztosítania kell a szervezet demokratikus, önkormányzati elven alapuló működését, a tagok jogai és kötelességei akként öltenek testet, hogy a tag részt vehet a szervezet tevékenységében és rendezvényein, választhat, és választható, valamint, hogy a szervezet legfőbb szerve a tagok összessége.²⁴

Így az egyesületi törvény rendelkezései értelmében, valamint a két bemutatott alkotmányos szervtípus hasonlóságai alapján egyértelmű, hogy a törvény adta tagsági jogait csak személyes közreműködésükkel, üléseken való jelenlétükkel gyakorolhatják. Ha ez nem így lenne, akkor az egyesület, alkotmányos, társadalmi rendeltetését veszítené el azzal, hogy nem az egyesület tagjai, hanem azok meghatalmazottjai gyakorolnák a tagokat megillető jogosultságokat. A jogegységi tanács az indokolás III. részében a társadalmi szervezet jogviszonyait közjogi jogviszonynak minősíti.²⁵

A jogegységi határozat a bírák közjogias gondolkodására utal,²⁶ hiszen két olyan szervezettel vonta párhuzamba az egyesületeket, amelyek tisztán a közjoghoz tartoznak, és jogegységi határozattal korlátozta az alapszabály megalkotásának szabadságát, ami viszont alkotmányellenes.²⁷

21 Uo.

22 Egyesülési törvény 3. §.

23 Egyesülési törvény 9. §

24 Egyesülési törvény 6. § (1), 9. §, 11. § (1)

25 2/2007 KJE hatályon kívül helyezte a fent említett jogegységi határozatot, de nem tartalmi hiba miatt, hanem azzal az indokolással, hogy a jogvita a polgári jog szabályainak alkalmazhatóságát is érinti, melyből kifolyólag a Közigazgatási Kollégiumnak a Polgári Kollégiummal kellett volna eljárnia.

26 Megjegyzendő, hogy a jogegységi határozatot a Közigazgatási Kollégium hozta, amely közigazgatási ügyszaksos bírásból áll.

27 PETRIK Ferenc: *Egyesület: közjogi vagy polgári jogi szervezet?* Közigazgatási Szemle, 2008/2, 26–34.

3. KÖZJOGI, MAGÁNJOGI, KOMPLEX JOGI SZEMÉLY ELMÉLETEK

Fazekas Mariann tanulmányában összefoglalja, hogy milyen értelmezések vannak a magyar jogirodalomban a közjogi és magánjogi jogi személyekről.²⁸ a hovatartozás szempontjából az eldöntendő az, hogy a szerzők elfogadják vagy elvetik azt a felvetést, hogy a szervezetek komplex – közjogi és magánjogi – jogalanyisággal bírnak. Sárközy szerint egyértelmű, hogy a szervezetek jogalanyiséga nem írható le egyetlen jogág fogalomrendszerével. „A jogi személy fogalmát nem sajátíthatja ki a polgári jog. A jogi személy a szervezet komplex jogalanyiságát, helyesebben jogágilag komplex jogállását, státuszát fejezi ki.”²⁹ Petrik Ferenc, Kilényi Géza és Berényi Sándor nem fogadják el ezt az álláspontot, és különböző véleményekkel vannak a közjogi személyiségről.

Berényi szerint a közjogi személyiség kifejezi az államhoz való viszonyt, az attól való viszonylagos elkülönültséget, az ebben a viszonyban kifejeződő autonómiát, az állam felügyeleti jogának fenntartása mellett. Emellett a közjogi személy ugyanúgy rendelkezik teljes körű magánjogi személyiséggel is. Közjogi szervezetnek minősíti az államot, az önkormányzatokat, köztisztviselői önkormányzatokat, közalapítványokat és a közjogi személyiségű közintézeteket.³⁰

Petrik a közjogi személyiséget a polgári jogtól elválasztva határozza meg. Közjogi személy alatt közhatalmat gyakorló szervet ért, mely a közjog alanya, és így kötelező érvényű határozatok kibocsátására jogosult. Elismeri ugyan más jogágak segítségül hívását, mely szükségyszerű, de ezt nem tartja egyenlőnek azzal, hogy ilyen jogalanyisággal ruházzuk fel a jogi személyeket.³¹

Kilényi hasonlóképpen vélekedik, azokat a szervezeteket sorolja ide, amelyek állami felhatalmazással önállóan láthatnak el közhatalmi tevékenységet állami feladatokkal összefüggésben.³²

Érdekes, hogy ezen értelmezésekből kimaradt az a megközelítés, mely később a Ptk. koncepciót is vezérelte abból a szempontból, hogy mely jogi személyek kerüljenek be az új magánjogi kódexbe. Nevezetesen az, hogy a jogi személy alapítása a tagok saját akarathatározásán alapul-e vagy sem. Ha végiggondoljuk a fenti elméleteket, és megnézzük, mely szervezeteket sorolják egyértelműen a közjogi kategóriákba, akkor megállapítható, hogy valamennyi szervezetre igaz ez esetben, hogy nem saját, azaz a tagok, alapítók elhatározásából jön létre, hanem az állam elhatározásából. Véleményem szerint, ez kiindulópont lehetne annak meghatározásánál, hogy elsődlegesen milyen jogágba tartozó szervezetről van szó.

Magáról az egyesületek hovatartozásáról Szladits a következőképpen vélekedett: az egyesületi tagság magánjogi jogviszony, amelyből a tag és az egyesület részére kölcsönösen alanyi jogok és kötelezettségek származnak. Az egyesületi tag szavazati jogát „különleges, személyjogi természetű alanyi jog”-nak minősíti.³³

28 FAZEKAS Mariann: *A közjog alanyai és a Ptk. tervezet*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2007/5, 17–27., 18–19.

29 SÁRKÖZY Tamás: *A jogi személy elméletének átalakulása*, KJK, 1985, 442.

30 FAZEKAS: *i. m.*, 18.

31 *Uo.*

32 *Uo.*

33 SZLADITS Károly: *A magyar magánjog vázlatja*, 1. rész, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1933, 72.

Petrik szerint lényegében közjogi szervezetről van szó, amely a polgári jogi jogviszonyokban is szükségszerűen részt vesz, és emiatt kell a Ptk.-ban meghatározni a jogképesség elnyeréséhez feltétlenül szükséges feltételeit.³⁴ Így a közjogi viszonyok közé tartoznak az egyesületi jog gyakorlásával kapcsolatos tagsági jogok és kötelezettségek, a civil szervezet esetleges közjogi viszonyokban való részvétele, az egyesület jogképességével kapcsolatos állami feladatok, így bejegyzése, törlése, felügyelete. A magánjogi viszonyok között említi az egyesület és harmadik személyekkel létesített viszonyból eredő jogosultságokat és kötelezettségeket, mint tulajdonjog szerzése, szerződések kötése, az egyesület törvényes képvisellete, valamint az egyesület vagyonával való gazdálkodás.³⁵

Ha megnézzük, Petrik mely szervezeteket minősíti közjogi személynek,³⁶ akkor nem fogadhatjuk el igaznak azt az állítását, miszerint az egyesület elsősorban közjogi jogi személy.

4. AZ EGYESÜLET HOVATARTOZÁSÁT ALÁTÁMASZTÓ JELLEMZŐK

Ha a Fazekas tanulmányában felvetett elméleteket összevetjük, akkor véleményem szerint az alábbi jellemzők folytán minősíthetnénk egy szervezetet közjogi személynek:

- állami elhatározásból, jogszabály alapján jön létre, nem a felek szabad akarat-elhatározásából. Lábady Tamás is elsősorban e szempont szerint tesz különbséget a közjogi és magánjogi jogi személyek között. „A közjogi jogi személyek olyan magánjogi jogalanyok, amelyek létrejöttében a közjognak meghatározó szerepe van.” Ilyennek tartja a közalapítványt és a köztestületet.³⁷
- kötelező érvényű határozatok kibocsátására jogosult;
- szoros állami, kormányzati felügyelet alatt áll.

Egyértelmű, hogy az egyesület a felek szabad akarat-elhatározásából jön létre, az alapítók az alapszabályt saját igényeik szerint alakítják azzal a megkötéssel, hogy a jogszabályba foglaltaknak megfelel. Ennek következményeképpen a szervezet működését is saját maguk határozhatják meg, itt szintén a magánautonómia érvényesül széles körben. Ebben a körben már egy kicsit begyűrűzik a közjog, hiszen mindezek az egyesületi jogból mint alkotmányos alapjogból levezethető szabályozások, amely azonban a közjog részét képezi.

A közgyűlés az alapszabály betartása mellett jogosult a tagokra nézve kötelező érvényű határozatok kibocsátására, azonban ezt meg kell különböztetnünk egy tisztán közjogi személy által kibocsátott határozattól. Hiszen itt maga a tag döntött úgy, hogy az egyesület létrehozásakor vagy az egyesületbe lépésekor magára nézve kötelezően elfogadja az alapszabály rendelkezéseit, illetve a határozatok többségének meghozatalában tagsági jogai gyakorlásán keresztül saját maga is részt vehet, így befolyásolhatja annak tartalmát.

Az utolsó jellemző csak abban az esetben igaz az egyesületekre, ha közfeladatot látnak el, és csakis ebben a vonatkozásban. Ha egy egyesület mint fenntartó családi napközit üzemeltet,

³⁴ PETRIK: *i. m.*, 32.

³⁵ *Uo.*

³⁶ lásd 6. oldal

³⁷ LÁBADY Tamás: *A magyar magánjog (polgári jog) általános része*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2002, 25.

akkor közfeladatot lát el, hiszen gyermekek napközbeni ellátását biztosítja.³⁸ A feladat ellátása érdekében a fenntartót költségvetési támogatásban is részesíti az állam a jogszabályi feltételek megléte esetén. Mind a közfeladat ellátására, mind a költségvetési támogatás felhasználására szigorú ellenőrzéseket folytat az állam, azonban az egyesület egyéb tevékenységére ez nem terjed ki. Tehát nem a jogi személy áll szigorú ellenőrzés alatt, hanem a közfeladat ellátása, azaz hogy ezt a tevékenységet a jogszabálynak megfelelően látja el. Egy nonprofit gazdasági társaság ugyanúgy lehet fenntartója egy magánóvodának, mint egy egyesület, ez még nem teszi közjogi szervezetté.

5. ÖSSZEGRÉS

Összességében azt lehetne mondani, hogy az egyesület elsősorban magánjogi jogi személynek minősül, melynek megalapítására és megszűnésére a Polgári Törvénykönyv szabályai az irányadóak. Működése során már meghatározóak a közjogi jellemzők, erre utal az a tény is, hogy működésére, gazdálkodására a civil törvény szabályait kell alkalmazni, mely a közjogra jellemző kogens szabályozást tartalmaz, továbbá az öngazgatási, önkormányzó jelleg, amelyből következik, hogy határozatai a tagokra nézve kötelezőek.

Ezt a kettősséget bírói gyakorlat is alátámasztja, legalábbis az általam vizsgált döntésekből az szűrhető le, hogy az alapszabályt a tagok jogszabályi keretek között szabadon állapíthatják meg, ugyanakkor közjogi jegyekkel is felruhazzák a jogi személyt:

- „Az egyesületet és szerveit kötik az alapszabályban meghatározott szerveinek a határozatai.” „A társadalmi szervezet öngazgató jellegű, folyamatos működésének biztosítása ennek a jogértelmezésnek az elfogadását indokolja.”³⁹
- „Az egyesületek működése során a törvény szellemének és rendelkezéseinek megfelelően a demokratikus öngazgatás elvén alapuló működést kell biztosítani. A törvényi feltételek teljesítése mellett a tagok maguk határozzák meg az egyesület célkitűzéseit, ezek megvalósításához a törvény keretei között szabadon választják meg a számukra legalkalmasabb szervezetet, és határozzák meg a tagok jogait és kötelezettségeit.”⁴⁰
- „Az egyesület autonóm, önkormányzattal bíró szervezet, elvárhatja a tagjától, hogy az érdekeinek szem előtt tartásával cselekedjen.” „A bíróság az autonóm önkormányzó egyesület döntését nem mérlegelheti felül, nem minősítheti, csak az alapszabállyal való összhangját vizsgálhatja. Az egyesület jogosult dönteni arról, hogy számára tagjának tevékenysége elfogadható-e; az egyesület a maga által alkotott szabályokhoz van kötve; az egyesület a demokratikus önkormányzatiságából adódóan nincs elzárva attól, hogy meghatározza a saját tagjaira a tagság feltételeit, kötelezettségeit; az alapszabály részletesebb szabályozása

38 Gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 14. § (2), (3), 15. § (2) b. pontja

39 BH 2012. 202.

40 BH 2001. 346

- hiányában, mint önkormányzattal rendelkező demokratikus szervezet, megilleti az a jog, hogy meghatározza, mit tart az alperes tagságával összeegyeztethetetlen magatartásnak.”⁴¹
- „A bíróság köteles tiszteletben tartani az önkormányzati működést, vizsgálat kizárólag az alapszabályban meghatározott eljárási szabályok betartására, a döntés alapjául szolgáló tények helytálló megállapításának vizsgálatára terjed ki.”⁴²
 - „Az egyesület önkéntes megszűnése esetén a bíróság csak azt vizsgálja, hogy a legfelsőbb szerv az alapszabály előírásának megfelelően hozott-e határozatot.”⁴³

Láthatjuk, hogy a bíróság vizsgálata kizárólag az alapszabályra és a tények valóságára terjed ki, azon túlmenően, a demokratikus, önigazgató, önkormányzati jellegre hivatkozva nem szólnak bele az egyesület működésébe, arra hivatkozván, hogy arra nincsen hatáskörük.

A jelenleg hatályos Polgári Törvénykönyv koncepciója szerint azok a jogiszemély-típusok kerültek szabályozásra a Ptk.-ban, amelyek esetén annak alapítói saját érdekkörükben, saját akarat-elhatározásukon alapulva hozzák létre a jogi személyt, és az ilyen jogi személy működtetése is az érintett felek magánautonómiájának a területére esik. Tehát e jogi személyek létesítése és működtetése is a polgári jogi jogviszonyok keretében történik.⁴⁴

Véleményem szerint – mind az európai megoldásokat, mind a magyar bírói gyakorlatot, mind pedig a jogtudományi magyarázatot figyelembe véve – kétséget kizáróan megállapítható, hogy az egyesületekre vonatkozó szabályoknak a Polgári Törvénykönyvben való elhelyezése szükségszerű, és jó megoldás, mert egy tisztán magánjogi alapokon nyugvó személyegyesülési formáról van szó. A megkülönböztetésnek jogtechnikai szempontból lehet jelentősége, hogy mely jogág jegyeit, ismérveit kell adott esetben alkalmazni. Segítségül szolgálhat jelenleg a diszpozitív-kógens minősítés kérdése közötti különbségtételben is, hiszen a magánjogi jellegű jogviszonyokra inkább a diszpozitivitás jellemző, míg a közjogra a kógenca. Az egyesület magánjogi alapokon nyugvó jogi személy, mely a bírósági nyilvántartásba vételt követően számos közjogi jellemzővel bír egészen a megszűnéséig, tehát komplex jelleggel magánjogi és közjogi vonásokat egyaránt tartalmaz. Nagyon érdekes volt, és elgondolkodtatott Auer Ádám előadása a Magánjogot Oktatók Egyesületének nyolcadik éves rendes konferenciáján.⁴⁵ Mondanivalója lényege abban állt, hogy vajon az új Polgári Törvénykönyv által meghatározott jogi személy fogalom, mely a korábbi szabályozáshoz képest hozott egy fogalmi tágítást, és egy tartalmi mélyítést, alkalmazható-e valamennyi jogi személyre, így a közjogi jogi személyekre, mint például az önkormányzatra. Lehetne-e a jogalkotónak egy általános jogi személy fogalmat adni, mely valamennyi jogi személyre alkalmazható? Mert ha igen, akkor ezt követően már az adott szervezetre vonatkozó ágazati

41 BH 2012. 128

42 BH 2010. 160

43 BH 2009. 338

44 KISFALUDI András: *A jogi személyek szabályozása az új Polgári Törvénykönyvben*, Jogtudományi Közlöny, 2013/7–8, 333–342.

45 AUER Ádám: „*A jogi személyiség közjogi és magánjogi paradigmája Magyarországon*” címmel tartott előadása. Az ezerarcú magánjog: A jogfejlődés útjai és lehetőségei a XXI. században a Magánjogot Oktató Fiatalok, és a Magánjogot Oktatók Egyesületének nyolcadik éves rendes konferenciája, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2016. május 20.

jogszabály adhatna iránymutatást abban, hogy az adott szervezet magánjogi, közjogi, vagy adott esetben komplex jogi személy. Ugyanis megítélésem szerint léteznek komplex jogi személyek, és az egyesület is ilyennek tekinthető, tekintettel arra, hogy magánjogi alapokon nyugszik, az alapján jön létre, de működésének megkezdésétől kezdve egészen a végéig közjogi jegyekkel is bír. Az egyesülési jogból mint alkotmányos szabadsá jogból indul, amelynek jogszabályi keretet a működés megkezdéséhez a Polgári Törvénykönyv, a legfontosabb magánjogot szabályozó kódex ad, ezt követően pedig a civil törvény és a civil eljárásról szóló törvény tartalmaz rá rendelkezéseket, mely már inkább közjogi jegyeket hordoz magában. Megszűnésekor pedig ismét visszatérnek magánjogi kódexünk ide vonatkozó rendelkezései.

6. BIBLIOGRÁFIA

1. CSEHI Zoltán: *A jogi személyek szabályozása az új magyar Polgári Törvénykönyv tervezeteiben – egy kísérlet eddigi története*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2008/5–6, 4–13.
2. CSEHI Zoltán: *Meghiúsult kísérlet az egyesület szabályainak megszüntetésére a magyar polgári jogban*, Iustum Aequum Salutare VI., 2010/2, 13–23.
3. FAZEKAS Mariann: *A közjog alanyai és a Ptk. tervezet*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2007/5, 17–27.
4. KISFALUDI András: *A jogi személyek szabályozása az új Polgári Törvénykönyvben*, Jogtudományi Közlöny, 2013/7–8, 333–342.
5. LÁBADY Tamás: *A magyar magánjog (polgári jog) általános része*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2002.
6. PETRIK Ferenc: *Egyesület: közjogi vagy polgári jogi szervezet?* Közigazgatási Szemle, 2008/2, 26–34.
7. SÁRKÖZY Tamás: *Szerkesztőbizottsági javaslat, I. könyv: A személyek*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2005/4–5, 3–24.
8. SÁRKÖZY Tamás: *Alternatív javaslat a „Jogi személyek általános szabályai”-ra*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2005/4–5, 34–37.
9. SÁRKÖZY Tamás: *VI. fejezet = A Polgári Törvénykönyv magyarázata*, szerk. GELLÉRT György, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995.
10. SÁRKÖZY Tamás: *A jogi személyek egyes fajtái* = EÖRSI Gyula, GELLÉRT György: *A Polgári Törvénykönyv magyarázata*, I. kötet, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1981.
11. SÁRKÖZY Tamás: *A jogi személy elméletének átalakulása*, KJK, Budapest, 1985.
12. SZLADITS Károly: *A magyar magánjog vázlatja*, I. rész, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1933.
13. VÉKÁS Lajos: *Bírálat és jobbító észrevételek az új Ptk. kormányjavaslatához*, Magyar Jog, 2008/9, 577–590.

Kaprinay Zsófia (kaprinayzsofi@gmail.com): A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszékének egyetemi tanársegédje 2008 januárja óta. Oktatási területe: polgári jog, családjog, értékpapírszabályozás, médiajog. Kutatási területe az egyesületek jogi szabályozásának vizsgálata, mely doktori disszertációjának témája is egyben. Így az új civil szervezet gyűjtőfogalmi kategória kialakulása, az egyesülési jog mint szabadságjog, az új Polgári Törvénykönyv egyesületekre vonatkozó szabályai, valamint e szervezetek külföldi szabályozása, és összehasonlítása képezi közelebbi kutatásai tárgyát. A témával kapcsolatban több publikációja is megjelent, és számos tudományos és szakmai előadást tartott. Konzulense, Prof. Dr. Papp Tekla egyetemi tanár, a Nemzeti Köszolgálati Egyetem Civilisztikai Intézetének vezetője, aki a Szegedi Tudományegyetem Jogi Karán is részt vesz az oktatásban.